

Voor u gekozen

Couleur locale in het Museum voor Volkskunde Brugge **Jantje en Mietje van Pardoën, robuust en van beton**

Sibylla Goegebuer

Adjunct-conservator Museum voor Volkskunde Brugge

In de 17de eeuw maakt de binnenscheepvaart het belangrijkste deel uit van het totale scheepsverkeer in en rond Brugge. Er worden indrukwekkende werken uitgevoerd die de binnenscheepvaart moeten bevorderen. Vanaf 1613 tot 1622 wordt het kanaal Brugge-Gent gegraven. In 1624 wordt de verbinding met Oostende een feit. De Brugse Handelskom wordt in 1665 nabij de Dampoort aangelegd. Op hetzelfde ogenblik wordt de Oostendse Vaart verbreed. Het lokale schippersambacht speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling en bescherming van de binnenscheepvaart. Het probeert zoveel mogelijk speciale scheepvaartlijnen op de kanalen in handen te houden. De bargediensten of het vervoer van reizigers met trekschuiten, van en naar het Fort Sint-Donaas (richting Sluis), Gent, Oostende en Nieuwpoort, zijn een voor die tijd nieuw fenomeen. De uitbatingsstrategie van de bargelijnen is een complex vraagstuk waarvan nog niet alle vragen definitief zijn beantwoord. De bargedienst Gent-



Marie of Mietje van Pardoën, voor de restauratiebehandeling, verzameling Museum voor Volkskunde Brugge. (foto Stedelijke Fotografische dienst Brugge)

Marie of Mietje van Pardoën, na de restauratiebehandeling, verzameling Museum voor Volkskunde Brugge. (foto Stedelijke Fotografische dienst Brugge)



Brugge-Oostende is een initiatief van de Provincie die, als uitbater, een deel van de geïnvesteerde gelden in de aanleg van de kanalen hiermee wenst terug te winnen. Het beantwoordt tevens aan een mentaliteitswijziging. Men wenst een optimale dienstverlening te leveren aan een nieuwe doelgroep: reizigers van de gegoede klasse, die ontspanning en vertier op de eerste plaats stellen. Alleen personen (met handbagage) zouden op de barge Brugge-Plassendale mogen worden vervoerd. Tussen Gent-Brugge en Oostende-Brugge zou een barge varen die kleine hoeveelheden goederen van kooplieden op vaste dagen naar deze steden vervoert.

Na 1782 wordt de aanlegplaats van de barge - locatie Minnewater - naar de Katelijnepoort getransfereerd en worden er op die plaats bargegebouwen geconstrueerd. In normale omstandigheden worden de bargeschepen aanvankelijk door paarden, langs een ketsweg lopend, getrokken. In 1834 beschikt het schip "La Reine" over een stoommachine (bargedienst Oostende-Brugge-Gent).

Het Steinmetzkabinet te Brugge bewaart drie ontwerptekeningen van bargeschepen van de hand van Jan Frans Buyck, actief omstreeks 1786. De schepen worden in 1786 door scheepswerf Van Gheluwe te Brugge gebouwd en worden op de lijnen Brugge-Oostende, Nieuwpoort en Gent ingezet. De schepen bieden de regionale binnenvaart voor reizigers een internationaal imago. Een luxeaanbod met cruise-allure en een uitstekende dienstverlening (veiligheid - stiptheid - democratische prijzen - eet- en drinkgelegenheid - comfort) worden hoog in het vaandel gevoerd en maken van de bargediens ten meer dan twee eeuwen lang een succesnummer. De ontwikkeling van de ver-



Jantje van Pardoen, alias, het "vintje van de Veste", verzameling Museum voor Volkskunde Brugge.

(foto Stedelijke Fotografische dienst Brugge)

keersinfrastructuur vanaf 1800 zal de langzame doodsteek betekenen voor het bargetwerk.

Het bargeverhaal kent een volksculturele epiloog. Tot ca. 1907 legt vlakbij de Katelijnepoort de bargeboot Brugge-Gent aan. De firma wordt op dat ogenblik geleid door Henri Pardoen. In het Museum voor Volkskunde wordt, tijdens de zomermaanden, een beeld in beton, de buste van Jantje van Pardoen - alias het "vintje van de Veste (vesting)" -, in een vensternis, die uitgeeft op de binnentuin, tentoongesteld. Het is een kleurrijke verschijning, die de museumbezoekers met een kwinkslag lijkt te groeten. Oorspronkelijk bevond het beeld zich in het bargegebouw vlakbij de Katelijnepoort. Naar verluid stelt Jantje de zoon van Henri Pardoen voor. Een boorgat in de rechtermondhoek is bestemd voor een stenen pijp. Er bestaan verscheidene afgietsels.

In 2003 wordt aan het Volkskundemuseum de buste van Marie of Mietje van Pardoen geschonken, de vrouwelijke tegenhanger van Jan. Ook van deze robuuste buste in beton zouden meerdere exemplaren bestaan. De sculptuur was duidelijk aan een intense reinigingsbeurt en conservatiebehandeling toe en werd op sporen van originele polychromie onderzocht. Men stelde zich tot doel het beeld te polychromeren naar analogie met de buste van Jantje van Pardoen. Beide sculpturen zouden immers, na de restauratie van Mietje, symbolisch worden herenigd in de binnentuin van het Museum voor Volkskunde. Het volksculturele luik van de bargestory zou hierdoor een bijzondere ontknoping kennen.

Men opteerde voor eenvoudige en weerbestendige basiskleuren, vermits ook het beeld van Mietje in een vensternis zou worden opgesteld, op enige afstand van het publiek, maar in confrontatie met Jantje. Het vrouwenbeeld zal ook louter gedurende de zomerperiode de museumbezoekers gadeslaan.

Voorlopig blijven Jantje en Mietje de stille getuigen van een deinend, volkscultureel verleden. De geschiedenis van de barge te Brugge bouwt zich thans op als een detectiveverhaal, waarvan de definitieve oplossing op zich laat wachten. Verder wetenschappelijk onderzoek naar de volksculturele betekenis van het gegeven zal mogelijk nieuwe verbanden en feiten opleveren over de reizigers of de beoogde doelgroepen, het bargepersoneel, de barge als transportmiddel, de beleidsstrategie van de Brugse bargevloot, het aantal schepen in gebruik, de regionale en misschien wel internationale betekenis ervan, ...

De beelden van Jantje en Mietje van Pardoën lichten slechts een tipje op van de sluier die het bargefenomeen omhult. Het zijn echter zeer interessante volksitems die, dankzij het bewaren ervan in een museale context, hun "ogenschijnlijk waardeloze" status verliezen. Ze blijven voor altijd met de historiek van de bargediensten verbonden.

BIBLIOGRAFIE

Jaak A. RAU, Een eeuw Brugge 1800 - 1900, deel één, Brugge 2001

Thierry VANDERCROYSE e.a., Brugge en de zee, Maritieme geschiedenis van Brugge, Brugge, 1982

C. VAN DE VELDE, Stedelijke Musea Brugge. Steinmetzkabinet. Catalogus van de tekeningen, deel 1-2, Brugge, 1984

Kristof VAN QUATHEN, 2000 jaar Brugge, de Bruggelingen en hun verkeer, in: Waar is de tijd, deel twee, Zwolle, 1997

V. VERMEERSCH e.a., Brugge en de Zee, Antwerpen, 1982